

**PITANJA MLADIH IZ RAŠKE I ODGOVORI PROF. DR GORANA BRAJUŠKOVIĆA, REDOVNOG
PROFESORA BIOLOŠKOG FAKULTETA UNIVERZITETA U BEOGRADU**

1. Kako je moguće da je vakcina pronađena tako brzo, kada znamo da su se druge vakcine izrađivale i testirale godinama?

Zabluda je da je "izgrađivanje" ovih vakcina trajalo kratko. Strategije su se razvijale godinama. Kineska vakcina je konstruisana na standardni način, kao i mnoge vakcine pre, a strategija ovladavanja RNK vakcina je krenula još pre 30 godina. Mnoge grane nauke su napredovale i do nekih činjenica dolazimo za par dana, za šta nam je do pre dvadesetak godina bila potrebna i čitava decenija. Nauka ne stoji u mestu i sva dostignuća su ugrađena u "izgradnju" ovih vakcina.

2. Uprkos primljenim vakcinama ljudi se ponovo razboljevaju, pa čak i sa težim simptomima, zašto ako je delotvorna?

Pogrešno je mišljenje da nakon vakcinacije ljudi koji se razbole od kovida imaju teže kliničke slike. Upravo suprotno, vakcine štite od težih kliničkih slika i smrtnog ishoda. Nijedna vakcina ne štiti 100 posto od zaražavanja ovim virusom, mada mlađi su više zaštićeni vakcinom nego stariji.

3. Zašto se prima više doza vakcine?

Mnoge vakcine se primaju u više doza jer se tako postiže efikasnija zaštita. Neke vakcine moramo da primamo na svakih 5 godina kao što je vakcina protiv virusa hepatitisa B koji napada jetru, ili na svakih 10 godina onu protiv tetanusa, ili svake sezone kao vakcinu protiv gripa. Neke vakcine je dovoljno primiti samo jednom u životu, a neke ne.

4. Koliko detaljan pregled pre primanja vakcine treba da bude, koji sve parametri bi trebalo da budu provereni? Čini nam se da sada pregledi nisu dovoljno detaljni (krvna slika, postojeća oboljenja, trenutni broj antitela kod pojedinca i sl).

Za vakcine protiv kovida nisu potrebni nikakvi složeni pregledi. Bitno je da se ova vakcina ne prima dok neko ima neku akutnu infekciju ili prima antibiotik. Kod starijih sa malignim bolestima, vakcinu treba primiti između dve doze terapija. Jedina kontraindikacija, odnosno jedine osobe koje ne smeju da prime vakcinu su oni koji su alergični na neki od sastojka vakcine, a to je ekstremno redak slučaj. U Srbiji teška alergijska reakcija nije zabeležena na 7 miliona primljenih doza.

5. Koja antitela su bolja/korisnija - veštačka (stvorena vakcinom) ili prirodna (stvorena posle preležanog kovida)?

Obe vrste antitela su dobre ali sada je jasno da prirodna nisu dovoljna kao zaštita za ponovno razboljevanje. Veštačka su isto dobra jer kod mlađih mogu čak i da spreče infekciju, a kod onih koji se razbole pomažu da se bolest lakše savlada.

„VAKCINI TREBA TVOJA POMOĆ“ sprovodi Razvojni centar za mlade. Inicijativa je deo šireg projekta „Platforma za odgovorno upravljanje javnim finansijama“ koji sprovodi Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP), a finansira Vlada Švedske.

6. Prvo je bilo da se primaju dve doze, posle i treća, a sada se najavljuje i četvrta. Zašto je tako i zna li se koliko doza će na kraju biti neophodno?

Tokom pandemije se pokazalo da dve doze možda nisu dovoljne, zato se preporučuje ta treća, buster doza koja pojačava imunski odgovor koji je stvoren sa prve dve doze. Možda će ova buster doza biti i poslednja potrebna doza, ali to zavisi od mnogo faktora kao što su trajanje pandemije, mutacije virusa, kao i sposobnost buster doze da izazove višemesečni ili višegodišnji adekvatni imunski odgovor. Za precizan odgovor na ovo pitanje potrebno je više vremena.

7. Da li je neophodno primiti vakcine u nedogled, sve preporučene doze ili je to individualno?

Potrebno je slušati mišljenje stručnjaka, a ne sam odlučivati koliko ti je doza dovoljno. Ono što sigurno znam da to svakako neće biti u nedogled.

8. Kolika su antitela posle 3. doze vakcine?

Malo je ljudi u svetu primilo treću dozu i efekat se tek ispituje i potrebno je da to istraživanje traje najmanje 6 meseci. Preliminarni rezultati su ohrabrujući. Izgleda da će se buster dozom produžiti period u kome imuni odgovor adekvatno reaguje u dodiru sa infekcijom.

9. Zašto samo mi potpisujemo saglasnost da primimo vakcinu, a to ne čini i naš izabrani lekar - to bi nam bila izvesna potvrda sigurnosti iste?

Saglasnost za sve medicinske tretmane potpisujete vi lično jer se tu radi o vašem telu, a ne doktorovom.

10. Zašto postoji pet različitih proizvođača vakcine?

Pet ih je ispunilo visoke kriterijume za davanje saglasnosti za početak primene, a konstruisano je još najmanje toliko vakcina koje su tokom kliničkog ispitivanja, ili u ciklusu proizvodnje i adekvatnog čuvanja, dobile neprelazne ocene i zato nisu u upotrebi.

11. Čuli smo da je kineska vakcina najslabija, da li je to istina?

Kineska vakcina je efikasna, ali možda za nijansu manje efikasna od drugih vakcina. Ali te razlike ipak nisu drastične, zato je kineska vakcina, kao efikasna vakcina, u upotrebi. Da nije tako ona se više ne bi ni davala.

12. Da li oni koji su preležali koronu treba da prime vakcinu i posle kog vremena?

Da. Prvi termin je mesec ili dva posle negativnog PCR testa kojim se potvrđuje da je neko preležao koronu i da je infekcija prošla.

13. Koja vakcina se preporučuje maloletnicima?

Do danas samo Fajzer.

„**VAKCINI TREBA TVOJA POMOĆ**“ sprovodi Razvojni centar za mlade. Inicijativa je deo šireg projekta „**Platforma za odgovorno upravljanje javnim finansijama**“ koji sprovodi Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP), a finansira Vlada Švedske.

14. Da li se deci i mladima preporučuje samo Fajzerova vakcina i kako deluje?

Da. Fajzer vakcina je RNK vakcina i ona u sebi sadrži i RNK koji nosi informaciju za sintezu spajk proteina, a taj protein aktivira naš imunski sistem.

15. Kako je moguće da ista vakcina deluje isto i za one od 15 i za one od 77 godina?

Imunski sistem funkcioniše na istim principima kao što rade srce ili bubrezi nevezano za starosnu dob. Ipak je jasno da kao što srce bolje kuca kod mladih, tako je i pokretanje imunskog sistema brže i efikasnije kod mladih u odnosu na starije.

16. Ako imamo autoimunu bolest smemo li da primimo vakcinu i koju?

Da, bilo koju.

17. Kako vakcina utiče na osobe sa epilepsijom, kardio-vaskularnim bolestima i na one sa urođenim manama? Smeju li ove osobe da prime vakcinu i koju?

Ni za jednu od vakcina koje su u upotrebi postojanje bilo koje bolesti nisu kontraindikacije, odnosno nisu razlog da se vakcina ne bi primila. Takva bolest ne postoji osim teške alergije na neke sastojke vakcine što je ekstremno retko.

18. Postoji li mogućnost da mladi koji prime vakcinu imaju problem sa sterilitetom u budućnosti?

APSOLUTNO NE, ali kod malog broja mladih koji preleže kovid ali sa zadržavanjem nekih simptoma (to stanje se naziva produženi kovid), imaju rizik za pojavu poremećaja u funkciji reproduktivnog sistema.

19. Zašto vakcina, zašto ne lek protiv korone?

Vakcina štiti, a lek leči. Na žalost, do sada nije sintetisan lek koji efikasno leči koronu i ako se na tome intezivno radi. A i da ima leka, bolje je sprečiti, nego lečiti.

20. Zašto svaka zemlja ne prihvata sve vakcine?

Zato što neke zemlje prihvataju samo vakcine koje preporučuje Svetska zdravstvena organizacija koja je priznala sve sem ruske, a ja se nadam da će i nju uskoro preporučiti, dok neke zemlje prate savete Evropske agencije za lekove koja preporučuje sve osim ruske i kineske. Ipak, najveći broj zemalja sam odlučuje koju će vakcinu priznati ili ne i u toj odluci svakako ima malo i uticaja politike.

21. Ne razumemo logiku kriznog štaba za zatvaranje škola, kada je bilo manje zaraženih nismo išli u školu, a kada je bilo više jesmo, zašto? Od čega zavise mere koje se donose?

Nemam logičan odgovor na ovo pitanje mada odgovor leži u nadi da će se što više sveta vakcinisati sada kada su nam vakcine dostupne. Ona strašna zatvaranja nisu bila nelogična jer tada nisu postojale vakcine.

„VAKCINI TREBA TVOJA POMOĆ“ sprovodi Razvojni centar za mlade. Inicijativa je deo šireg projekta „Platforma za odgovorno upravljanje javnim finansijama“ koji sprovodi Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP), a finansira Vlada Švedske.